

Киреше салыгы

Киреше салыгы жалпы мамлекеттик салык түрүнө кирет.

Киреше салыгын төлөөчүлөр болуп төмөнкүлөр эсептелет:

1) Кыргыз Республикасынын жараны болуп эсептелген, киреше алган жеке адам;

2) Кыргыз Республикасынын жараны болуп саналбаган, Кыргыз Республикасында жашап турууга укугу бар, киреше алган жеке жак-резидент;

3) Кыргыз Республикасындагы булактан киреше алган, Кыргыз Республикасынын жараны болуп эсептелбеген жеке жак - резидент эмес;

4) Кыргыз Республикасындагы булактан жеке жакка киреше төлөгөн салык агенти.

Мында, жеке ишкер болуп эсептелбеген жеке жакка киреше төлөгөн уюм же жеке ишкер “салык агенти” болуп саналат.

Киреше салыгынын ставкасы 10 пайыз өлчөмүндө белгиленет.

Киреше салыгы салык төлөөчүнүн салыктык жана/же катталган жери боюнча төлөнөт.

Киреше салыгы боюнча салыктык база болуп, жалпы жылдык киреше менен Кыргыз Республикасынын Салык кодексинде каралган (стандарттык, мүлктүк жана социалдык) эсептен чыгаруулардын ортосундагы айырма катары эсептелген киреше саналат.

Кыргыз Республикасынын Эмгек Кодекси менен жөнгө салынуучу мамилелер пайда болгондо, салык салына турган бир айдагы киреше Кыргыз Республикасынын Өкмөтү менен белгиленген минималдуу кирешенин эсептик көрсөткүчүнөн кем болбошу керек.

Эмгек акыларын төмөнкүдөй формада алган кызматкерлер үчүн минималдуу эсептик киреше колдонулбайт:

1) бюджеттик каражаттардын эсебинен;

2) кызматтарды айкалыштыргандыгы боюнча;

3) кенже тейлөөчү персоналга;

4) турак-жай менчик ээлеринин шериктештигинин кызматкерлерине, кондоминиумдардын, курулуш-турак-жай, айыл чарбалык, гараждык, товардык-сервистик жана бак-чарба кооперативдеринин кызматкерлерине;

5) I, II жана III топтогу майыптарга;

6) эркинен ажыратуу жайларында же поселениелерде жаза мөөнөтүн өтөө убагында иштеген адамдарга.

Киреше салыгы салынбаган кирешелер Салык кодексинин 167 беренсинде каралган. Салык агенти тарабынан кармалуучу киреше салыгы кирешени төлөгөн айдан кийинки айдын 20чы күнүнөн кийинки күндөн кечиктирилбестен бюджетке төлөөнүүгө тийиш. Чакан ишкердиктин субъекти же коммерциялык эмес уюм болуп саналган салык агенти тарабынан кармалуучу киреше салыгы киреше төлөгөн отчеттук кварталдан кийинки айдын 20чы күнүнөн кийинки күндөн кечиктирилбестен бюджетке төлөөнүүгө тийиш.

Мында, салык агенти тарабынан кармалуучу киреше салыгы салык агентинин салыктык каттоо жери боюнча төлөнөт, ал эми обочолонгон бөлүмдөр болгон учурда - обочолонгон бөлүмдүн катталган жери боюнча төлөнөт. Ошондой эле, салык агенти кирешени төлөгөн айдан кийинки айдын 20чы күнүнөн кийинки күндөн кечиктирилбестен төлөгөн жери боюнча салык органына киреше салыгы боюнча отчет берүүгө милдеттүү. Салык агенти болуп саналган чакан, орто ишкердик

субъектилери же коммерциялык эмес уюм тарабынан киреше салыгы боюнча отчеттуулук отчеттук кварталдан кийинки айдын 20чы күнүнөн кийинки күндөн кечиктирилбестен берилет.

Салык агенти салыктык жана/же эсептик каттоо жери боюнча салык органдарына жеке жакка киреше төлөөнүн суммасы жана фактысы жөнүндө, анын ичинде материалдык пайда түрүндө берилген киреше жөнүндө белгиленген түрдө маалымат берүүгө милдетүү:

1) Кыргыз Республикасынын эмгек мыйзамдарына ылайык түзүлгөн келишимдер боюнча иштеген адамдарга - жыл сайын кийинки жылдын 20-февралынан кийинки күндөн кечиктирбестен;

2) квартал сайын кварталдан кийинки айдын 20чы күнүнөн кийинки күндөн кечиктирбестен.

Киреше салыгын төлөөчү бирдиктүү салыктык декларация берилген күнгө чейин акыркы эсептөөлөрдү жүргүзөт жана киреше салыгын төлөйт. Киреше салыгынын акыркы суммасы эсептелген салыктын суммасы менен салык агенти кармап калган салыктын суммасынын ортосундагы айырма катары аныкталат. Киреше салыгынын акыркы суммасы отчеттук салык мезгилине карата эсептелген салык суммасын менен учурдагы төлөнгөн төлөмдөрдүн суммасы ортосундагы айырма катары аныкталат.

2009-жылдан бери Бирдиктүү салык декларациясын төмөнкү адамдардын категориясы берет:

1) Кыргыз Республикасынын Салык кодексине ылайык салыктык милдеттенмелери пайда болгон менчик мүлккө ээ жеке жак;

2) менчигинде короо-жай жана бак-чарбалык участкалардон тышкары жер участкасы бар жеке жак;

3) мамлекеттик кызматкер;

4) муниципалдык.

Жеке жак тарабынан бирдиктүү салык декларациясын тапшыруу мөөнөтү отчеттук жылдан кийинки жылдын 1-апрелине чейин. Ошондой эле, бирдиктүү салык декларациясын кошумча социалдык жана мүлктүк эсептен чыгарууларга укугу бар жеке жактар да тапшыра алышат. Мында, ал адам бирдиктүү салык декларациясынан тышкары, жазуу жүзүндөгү арыз жана өз чыгымдарын тастыктаган документтерди берүүгө тийиш.

Социалдык эсептен чыгууралар

Жеке жак өзүнүн жана анын багуусундагы 24 жашка чейинки адамдардын билим алуусу үчүн социалдык эсептен чыгаруу каражатын алууга укуктуу.

Мектепке чейинки, мектептик билим берүү, башталгыч, орто жана жогорку кесиптик билим алуу үчүн чыгарып салуулардын өлчөмү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдын лицензиясы бар Кыргыз Республикасынын билим берүү уюмунун дарегине салык төлөөчү төлөгөн жана документ түрүндө тастыкталган төлөмдүн суммасына тең, бирок билим алуу үчүн чыгарып салууларды эске албаганда салык төлөөчүнүн салыктык базасынын өлчөмүнүн он пайызынан ашпаган өлчөмдө белгиленет.

Мүлктөй салыктык эсептен чыгаруулар

Салык төлөөчү бир жылда 230000 сомдон ашык эмес, ипотекалык кредит боюнча пайыздарды жоюуга салык төлөөчү тарабынан иш жүзүндө жиберилген каражаттардын суммасына тең өлчөмдө мүлктөй салыктык чыгарып салууга укуктуу.

Турак жай фондунун имараттарын жана жайларын ушул имараттарды жана жайларды күрөөгө коюу менен сатып алуу жана/же куруу үчүн алынган кредит ипотекалык кредит деп эсептелет.

Мүлктөй салыктык чыгарып салуу салык төлөөчүгө салык төлөөчүнүн жазуу жүзүндөгү арызынын негизинде, кредитти жана анын пайыздарын жоюу эсебине салык төлөөчүнүн акча каражаттарын төлөнгөн фактысын ырастаган документтеринин негизинде ал тарабынан салыктык декларация берилген учурда берилет.

Эгер, салык төлөөчүгө турак үй, квартира куруу же сатып алуу жумуш берүүчүнүн же башка субъекттин каражатынын эсебинен жүргүзүлсө, ошондой эле турак үйдү, квартираны, бөлмөнү же андагы үлүштү сатуу-сатып алуу келишими бири-бирине көзкаранды жеке жактардын ортосунда түзүлүп жатса мүлктөй салыктык чыгарып салуу колдонулбайт.

Пайда салыгы

Пайда салыгы жалпы мамлекеттик салык түрүнө кирет.

Пайда салыгын төлөөчү (мындан ары бул бөлүмдө - салык төлөөчү) болуп төмөнкүлөр эсептелет:

- 1) ата мекендик уюм;
- 2) Кыргыз Республикасындагы туруктуу мекеме аркылуу ишмердик жүргүзүүчү чет өлкөлүк уюм;
- 3) жеке ишкер;
- 4) Кыргыз Республикасындагы туруктуу мекемеге байланышпаган чет өлкөлүк уюмга Кыргыз Республикасындагы булактан киреше төлөгөн салык агенти (Караңыз. Пайыздарга салынуучу салык жана туруктуу мекемеге байланышпаган чет өлкөлүк уюмдун Кыргыз Республикасындагы булактан алган кирешесине салынуучу салык).

Пайда салыгы боюнча салыктык мезгил болуп календардык жыл эсептелет.

Пайда салыгынын ставкасы 10 пайыз өлчөмүндө белгиленет.

Алтын камтыган казындыны, алтын камтыган концентратты, алтын эритмесин жана аффинаждалган алтынды казып алуу жана сатууну ишке ашырган салык төлөөчүнүн пайда салыгынын ставкасы 2013-жылдын 1-январынан тартып 0 пайыз өлчөмүндө белгиленет.

2017-жылдын 1-январынан тартып Лизингдик компаниялар үчүн пайда салыгынын ставкасы 5 пайыз өлчөмүндө белгиленет.

Пайда салыгын төлөөчү ушул жылдын ичинде салык мезгилинин отчеттук кварталынын экинчи айынын 20чы күнүнөн кийинки күндөн кечиктирбестен пайда салыгынын алдын ала суммасын төлөөгө милдеттүү.

Учурдагы салык мезгилинин биринчи кварталы, биринчи жарым жылдыгы, биринчи 9 айлыгы пайда салыгынын алдын ала суммасы боюнча отчеттук мезгил болуп саналат. Отчеттук мезгил үчүн бюджетке төлөнүүгө тийиш болгон пайда салыгынын алдын ала суммасы отчеттук мезгил үчүн эсептелген пайда салыгынын алдын ала суммасы менен өткөн отчеттук мезгил үчүн эсептелген пайда салыгынын алдын ала суммасынын ортосундагы оң айырма катары аныкталат. Салык төлөөчү бирдиктүү салык декларациясы берилген күнгө чейин пайда салыгын төлөйт жана пайда салыгы үчүн акыркы эсептөөлөрдү жүргүзөт. Салык төлөөчүнүн пайда салыгы салыктык каттоо жери боюнча төлөнөт. КРУБ, Депозиттерди коргоо боюнча агенттик, Депозиттерди коргоо фонду жана Кыргыз Республикасынын Социалдык фонду кирешеге салык төлөөчү болуп эсептелбейт. Пайда салыгынын алдын ала суммасы отчеттук мезгил үчүн эсептелген пайдага салыктын алдын ала суммасы менен өткөн отчеттук мезгил үчүн эсептелген пайда салыгынын алдын ала суммасынын ортосундагы оң айырма катары аныкталат. КРУБ, Депозиттерди коргоо боюнча агенттик, Депозиттерди коргоо фонду жана Кыргыз Республикасынын Социалдык фонду пайда салыгын төлөөчү болуп эсептелбейт.

Төмөнкүлөрдүн кирешелери салык салуудан бошотулат:

- 1) кайрымдуулук уюмдарынын;
- 2) I жана II топтогу майыптардын коомдору, Азиздер жана дүлөйлөр кыргыз коомунун уюмдары, иштегендердин жалпы санынын 50 пайызынан кем эмесин майыптар, азиздер жана дүлөйлөр түзгөн жана алардын эмгек акылары жалпы эмгек акы фондунун 50 пайызынан кем эмесин түзгөн жеке ишкерлердин кирешелери. Ушул коомдор, уюмдар жана жеке ишкерлер жөнүндө маалыматтардын тизмеси Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан аныкталат;
- 3) айыл чарба товарларын өндүрүүчүлөрүнүн;
- 4) Кыргыз Республикасынын жазык-аткаруу системасынын мекемелеринин;
- 5) айыл чарба товардык-сервистик кооперативдеринин;
- 6) салык төлөөчүнүн өз менчигиндеги өндүрүштүк кубаттуулуктарда кайра иштетилген мөмө-жемиш жана чийки жашылча товарларын жүгүртүүдөн алынган жана бир бөлүгү негизги өндүрүштүк каражаттарды сатып алууга, реконструкциялоого, модернизациялоого багытталган кирешелери;
- 7) кредиттик союздардын;
- 8) айыл-чарба продукцияларын өндүрүштүк кайра иштетүүнү ишке ашырган тамак-аш жана өнөр жай ишканаларынын кирешелери 3 жылдык мөөнөткө (өндүрүш үчүн колдонулган акциздик топтогу товарлардан тышкары). Ишканалардын тизмеси жана ага киргизүүнүн суммасы Кыргыз Республикасынын өкмөтү тарабынан бекитилет;
- 9) лизингдик компаниялардын (2017-жылдын 1-январынан тартып өз күчүн жоготот);
- 10) мектепке чейинки билим берүү уюмдарынын (жеке менчик формасынын негизинде түзүлгөн балдар бакчаларынын);
- 11) кардиохирургиялык багыттагы жеке менчик медициналык мекемелердин;

Мында, чакан жана орто ишкердик субъекти 34-1- главада аныкталгандай жөнөкөйлөтүлгөн тартипте пайда салыгы боюнча салыктык базасын аныктоого укуктуу.

Календардык жыл ичинде түшкөн акчасынын өлчөмү 30000000 сомдон ашкан чакан жана орто ишкердик субъекти ушул календардык жылдан кийинки жылдын биринчи күнүнөн тартып пайда салыгы боюнча салык салынуучу базаны жөнөкөйлөтүлгөн эсептөөнү колдонуу укугунан ажырайт.

Календардык жылдын жыйынтыгы боюнча пайда салыгы боюнча салык салынуучу базаны жөнөкөйлөтүлгөн эсептөөнү колдонууга укугу бар пайда салыгын төлөөчү ушул тартипте ушул календардык жылдан кийинки жылдын биринчи күнүнөн тартып колдонууга укуктуу.

Пайда салыгы боюнча салык салынуучу базаны жөнөкөйлөтүлгөн эсептөөдөн жалпы тартипке, ошондой эле пайда салыгын эсептөөнүн жалпы тартибинен пайда салыгын эсептөөнүн жөнөкөйлөтүлгөн тартибине өтүүдө, салыктык максаттар үчүн амортизациялоону эсептөөдө эске алынуучу негизги каражаттардын алгачкы наркы календардык жылдын 1-январына карата негизги каражаттардын калдык наркына тең кабыл алынат, анда салык төлөөчү бухгалтердик эсеп жөнүндө Кыргыз Республикасынын Мыйзамдарына ылайык эсептелүүчү пайдага салыкты жалпы эреже боюнча төлөйт. Бирдиктүү салык декларациясын берүү мөөнөтү отчеттук жылдан кийинки жылдын 1-мартына чейин.